

Rüdiger Bauer in Franci Imperl

Slovenija ubira nove poti pri oskrbi starejših

POVZETEK

Kratek članek prikaže model usklajenih odnosov v ustanovah za dolgotrajno oskrbo v Sloveniji. Model usklajenih odnosov je slovensko ime za model kongruentne nege ali kongruentni model, ki ga je leta 2013 izobraževalna organizacija Firis Imperl izbrala med novimi tujimi modeli kot najprimernejšega za vsebinski razvoj dela v slovenskih domovih za stare ljudi, po njem je začela usposablјati vodstva in zaposlene v domovih. To je negovalni, organizacijski in vodstveni model, ki izhaja iz dejstva, da osveževanje pozitivnih spominov nevrokemično povzroča dobro počutje in zadovoljstvo bolnikov in onemoglih starih ljudi. Temelji na sodobnih nevroloških spoznanjih. Njegov metodični poudarek je usklajevanje (kongruenca) horizontalnih odnosov med zaposlenimi in stanovalci z vertikalno osjo odnosov v vodstveni hierarhiji ustanove. Pri negi in oskrbi je v ospredju odnos. Zelo učinkovit je pri dolgotrajni oskrbi in negi oseb z demenco. Od leta 1992, ko ga je prvič opisal Rüdiger Bauer, se naglo razvija in širi po zdravstvenih in oskrbovalnih ustanovah v Nemčiji in Avstriji. Posebna pozornost je pri njegovem uvajanju v ustanovah namenjena sistematičnemu načrtovanju in usposabljanju celotne ustanove v celovito kulturo usklajenih odnosov, kar je bistveni element sodobne deinstitutionalizacije.

Ključne besede: kultura usklajenih odnosov, kongruentna nega, oskrbovalna ustanova, negovalna metoda, Slovenija

AVTORJA:

Rüdiger Bauer je magister socialnega dela in nege, usposobljen za psihoterapijo in psihosomatiko. Bil je direktor za oskrbo v psihosomatski kliniki in izobraževalec za strokovno osebje negovalnih ustanov. Leta 2002 je ustanovil inštitut za odnosno sodelovanje. Pripravlja doktorat s področja motivacije sodelavcev. Je avtor modela kongruentne nege v ustanovah, ki odgovarja potrebam ljudi v dolgotrajni oskrbi, zlasti tistim s psihosomatskimi motnjami, ter avtor knjig in člankov s tega področja. V Nemčiji in drugod po Evropi vodi usposabljanje vodstva in zaposlenih za kongruentno nego.

Franci Imperl je psiholog, ki je med drugim opravljal službo direktorja centra za socialno delo in bil namestnik ministra za družino in socialno varstvo. Leta 1993 je ustanovil izobraževalno in razvojno družbo na področju socialnega varstva FIRIS IMPERL, d. o. o., leta 2003 pa še projektno družbo SENIORPROJEKT, d. o. o. V sklopu evropskega projekta je skupaj s predstavniki šestih evropskih držav sooblikoval model upravljanja kakovosti v socialnovarstvenih organizacijah E-Qalin. Zadnja leta se posveča razvoju konceptov na področju oskrbe starostnikov.

ABSTRACT

Slovenia introduces new ways of elderly care

This short article describes the model of congruent relations in institutions for long-term care in Slovenia. The congruent care or congruent model was chosen among others new foreign models by the educational organization Firis IMPERL in 2013. Since the model was the most suitable for the development of substantive work in the Slovenian elderly homes, the organisation Firis IMPERL has started to train management teams and other staff in homes by this model. It is a nursing, organizational and management model, which is based on the fact that the refreshing of positive memories causes well-being and satisfaction of patients and disabled old people. It is based on current neurological findings. Its methodical focus is coordination (congruence) of horizontal relations between staff and residents of elderly homes and vertical relations in the management hierarchy of institutions. When taking care of people in the forefront must be human relations. The model is very effective in the long-term care and the care of persons with dementia. Since 1992, when it was for the first time described by Rüdiger Bauer, it is rapidly developing and expanding in healthcare and assisted living facilities in Germany and Austria. From its implementations in institutions the special attention is given to a systematic planning and training of working staff into a total comprehensive culture of harmonized relations, which is an essential element of modern deinstitutionalization.

Key words: culture of harmonized relations, congruent care, assisted living facilities, care method, Slovenia

AUTHORS:

Rüdiger Bauer is a master of social work and care, qualified for psychotherapy and psychosomatic medicine. He was the director of care in psychosomatic clinic and educator for professional staff in elderly care institutions. In 2002 he founded the Institute for congruent cooperation. He works on a doctor thesis about motivating employees. He is the author of the model of congruent care in institutions, which responds to the needs of people in long-term care, in particular those with psychosomatic disorders. He is also author of books and articles in this field. In Germany and elsewhere in Europe he runs the trainings of congruent care for managers and employees.

Franci Imperl is a psychologist, who among others was the director of a state social-welfare centre and deputy minister for family and social affairs. In 1993 he founded an educational and development company in the field of social welfare under the name FIRIS IMPERL d.o.o., and in the year 2003 the project company SENIORPROJEKT d.o.o. Within a European project he co-designed together with representatives of six European states a quality management model for institutions in social care named E-Qualin. In the last years he emphasises on developing concepts for welfare of the elderly.

Nov model kongruentne nege ali krajše kongruentni model kaže v praksi presenetljive rezultate pri osebah z demenco in pri starejših. »Ljudi izvlečemo iz demence,« je osuplo ugotovila sodelavka, potem ko je model nekaj časa uporabljala. Kongruentni model je visoko profesionalen instrument nege in blagodejno vpliva na vse ljudi: srečni so tako stanovalci kot tudi zaposleni.

Leta 2013 je izobraževalna organizacija Firis Imperl, d. o. o., iz Logatca izvedla izbirni postopek med različnimi novejšimi modeli nege. Iskali so nova sodobna orodja za nego starejših, ki bi slovenskim domovom omogočila vsebinski in organizacijski razvoj. Udeleženci izbirnega postopka so se odločili za kongruentni model, ki se v Sloveniji imenuje kultura usklajenih odnosov.

1 KAJ JE KONGRUENTNA NEGA?

Rüdiger Bauer je model prvič opisal že leta 1992. Od takrat se je model stalno prilagajal razvoju na številnih znanstvenih področjih, prav posebej pa nevrolški znanosti (Bauer R., 1997). Torej je to zelo dinamičen model. Po letu 2002 je postal razširjen tudi v domovih za starejše. Tudi v Avstriji (poleg Nemčije) ga uporablja že 16 domov, od katerih je 11 certificiranih. Zanimanje so izrazili tudi drugi domovi v Avstriji. Kultura usklajenih odnosov je znanstveno utemeljen negovalni, organizacijski in vodstveni model, ki dosega pozitivne učinke in spremembe pri stanovalcih in osebju. To dokazujeta tako praksa kot znanstvene študije. Model je zelo učinkovit v domovih za starejše, predvsem pri osebah z demenco. Dober učinek se doseže tudi pri starejših osebah brez dodatnih obolenj in pri ozdravljenih psihotičnih bolnikih. Prve meritve so pokazale, da pravilna uporaba modela stimulira sproščanje oksitocina, ki ustvarja dobro počutje stanovalcev in znižuje raven stresnih hormonov. Razen tega oksitocin pozitivno vpliva tudi na urejenost krvnega tlaka, na imunski sistem, na ritem spanja in budnosti in na uspešnejše okrevanje, deluje antidepresivno ter izboljšuje splošno počutje. To so pokazale tudi številne nevrolške znanstvene raziskave (med drugim Cozolino L., 2007; Bauer J., 2004, 2006).

Načrt nege, ki temelji na usklajenih odnosih (Bauer R., Kreuzpaintner, 2005), je ključen element kongruentnega modela ter pomemben instrument za načrtovanje, izvajanje in evalviranje odnosa med negovalci in stanovalci. Načrt vključuje pozitivne pomene nekaterih dogodkov iz življenja stanovalcev, ki so jih v njihovi biografiji (ra) zbrali negovalci. Pozitivne življenjske dogodke si možgani zapomnijo. Ti zapisi so povezani s centrom za emocije (Bauer J., 2006). Med procesom nege lahko obujanje spomina na pozitivne življenjske dogodke biološko vzburi živčne celice, ki nato reaktivirajo živčno mrežo v centru za emocije. Pri tem se med drugim sproščajo hormoni, npr. oksitocin in dopamin, in protibolečinske substance, ki jih tvori telo, npr. endogeni opiodi. Vzdušje v domovih se nasploh izboljša: naglica izgine, za vse je dovolj časa in svojci so zelo zadovoljni z oskrbo svojih sorodnikov. Odnosi v skupini se spremenijo in prerastejo v medsebojno zaupanje. Deloma se dosega nepričakovani uspehi. Tako se zgodi, da ljudje npr. po večletnem molku znova spregovorijo. Sodelovanje med vodji in zaposlenimi se bistveno izboljša.

2 VSEBINSKI RAZVOJNI PROCES KOT VODILO RAZVOJA ORGANIZACIJE

Uvedba kongruentnega modela temelji na zamisli, da bi ustvarili skladnost (kongruenco) horizontalne osi (odnosi med zaposlenimi in stanovalci) in vertikalne osi (odnosi v vodstveni hierarhiji) v celotni strukturi neke ustanove. Pri kongruentnem modelu je nega organizirana kot odnosna nega (primary nursing), ki se uvede hkrati z modelom. Proces uvedbe mora biti prediskutiran in načrtovan na vodstveni ravni. Med procesom poteka usklajevanje na svetovalnih srečanjih (coaching vodenja), da lahko vodje in zaposleni proces tako vselej reflektirajo in prilagajajo.

Kako so v Sloveniji razvijali model kulture usklajenih odnosov?

Ko so izbrali kongruentni model, je Rüdiger Bauer zanj v razdobju dveh let (leta 2014 in 2015) v 24 dneh v več sklopih izobrazil 42 mentorice iz 11 domov. Udeleženke so bile iz različnih poklicnih skupin (bolničarke, zdravstveni tehniki, diplomirane medicinske sestre, socialne delavke, direktorice in terapevtke). Program je bil razčlenjen na: temeljna znanja o odnosih, osnove nevrološke znanosti, spoznavanje obeh načinov (eksplicitnega in implicitnega) načrtovanja odnosne nege, opis in oblikovanje procesa usklajenega odnosa, številne praktične primere, sestavljanje pisnega zaključnega poročila ter pedagoško navodilo za izobraževanje o kongruentnem modelu. Končni rezultati so bili odlični, saj je izobrazbena raven medicinskih sester v Sloveniji zelo visoka.

Že med tem izobraževanjem je ustanova Firis Imperl za domove pripravila dodatni spremljevalni program, ki se nanaša na vsebinsko izvedbo, reorganizacijo in vodstveno delo. To izobraževanje izvaja podjetje Firis Imperl od leta 2016 dalje.

Na osnovi 24-letnih izkušenj se je organizacija Firis Imperl zavedala, da gre pri uvajanju koncepta kulture kongruentnih odnosov za dolgotrajnejši proces, kot je to pri spremembi katerekoli kulture. Leta 2014 so začeli z enajstimi domovi za starejše in nato leta 2016 še s sedmimi domovi. Da bi dosegli prepoznavanje vseh udeleženih v ustanovi in še posebej ozavestili vodilne o njihovi vlogi in nalogah pri uvajanju novega koncepta dela, so uvedli izobraževanje na več nivojih: top management, širši vodstveni tim, izvajalci funkcij vodij organizacijskih enot in bazične skupine po 20 zaposlenih v domu, ne glede na funkcijo oz. izobrazbo. Vsebine o kongruentni odnosni negi, ki jih je imela prva skupina domov v sklopu izobraževanja Rüdigerja Bauerja v letih 2014 in 2015, so pri drugi skupini vstavili v vse zgoraj omenjene nivoje izobraževanja. Tako sedaj izvajajo program, da začnejo z enoletnim izobraževanjem top managementa, v drugem letu nadaljujejo z delavniškim delom širšega vodstvenega tima, v drugi polovici drugega leta začnejo dvoletno izobraževanje vodij organizacijskih enot, v tretjem letu pa začnejo z bazičnim izobraževanjem zaposlenih. Proces se nato dopolnjuje – v četrtem letu začne dom (praviloma gre za večje domove, zato začnejo z eno organizacijsko enoto) s prvim projektom uvajanja kulture kongruentnega odnosa. V šestem letu naj bi bil prehod na celotno ustanovo. Vsebinsko v polnosti povzemajo koncept kongruentne odnosne nege Rüdigerja Bauerja, dopolnjujejo pa ga z elementi normalizacije življenja v domu, z elementi sodobnega vodenja, usklajenega z modelom kulture kongruentnih odnosov,

in sodobne organizacije dela, ob tem pa preverjajo stanje bivalnih pogojev stanovalcev, saj je to ključno povezano z vsebino dela.

LITERATURA

Bauer, J., Das Gedächtnis des Körpers, Piper 2004.

Bauer, J., Prinzip Menschlichkeit, Hoffmann und Kampe 2006.

Bauer, R., Beziehungspflege, Ullstein-Mosby 1997.

Bauer, Kreuzpaintner, Erzähl mir deine Geschichte, ibicura 2005.

Cozolino, L., Die Neurobiologie menschlicher Beziehungen, VAK Verlags GmbH 2007.

Watson, J., Pflege: Wissenschaft und menschliche Zuwendung, Huber 1996.

Kontaktne informacije:

Rüdiger Bauer

ruediger.bauer@beziehungspflege.de

Franc Imperl

FIRIS IMPERL, d. o. o.

Tržaška 90, 1370 Logatec

franc@firis-imperl.si